

Попова Т.І. к.пед.н., доц. каф. ХТЛПід, **Сафонова А.О.** гр. ДТ-Ш19

МАСОВА КУЛЬТУРА ТА МАСОВЕ МИСТЕЦТВО В РОБОТАХ ВАЛЬТЕРА БЕН'ЯМІНА» ТА ТЕОДОРА АДОРНО

Масова культура - це культурна ситуація, яка відповідає певній формі соціального улаштування, інакше кажучи, культура «в присутності мас», а також це складний феномен, породжений сучасністю, який не піддається однозначній оцінці. Масова культура з моменту своєї появи стала для філософів, соціологів предметом вивчення і гострих дискусій [1].

Вперше вираз «культурна індустрія» (масова культура) з'явиться в працях німецьких філософів, засновників Інституту соціальних досліджень у Франкфурті (згодом названого «Франкфуртської школою»), Теодора Адорно і Макса Хоркхаймера.

Теодор Адорно одним з перших спробував проаналізувати культурне виробництво і масову культуру як засіб придушення мас і маніпуляції особистістю. У своїх роботах по музиці Адорно, філософ і музикознавець, радикально протиставляв мистецтво і продукт масового споживання, в який мистецтво поступово перевтілюється. З цієї точки зору джаз розглядається Адорно як найбільш яскрава ілюстрація перетворення твори мистецтва в продукт масового споживання. Він стверджував, що капіталістична популярна культура - джаз, кіно, поп-пісні і так далі - шляхом маніпулювання ввергає нас в життя, позбавлену волі, і служить лише для того, щоб спотворювати наші бажання. Популярна культура - це не стихійне вираження народу, а індустрія, заточена на отримання вигоди. Популярна культура забирає нашу свободу і примушує нас пристосовуватися до її потреб, на чолі яких стоїть вигода.

В цілому німецький філософ негативно відгукується про новий продукт, який в результаті комерціалізації мистецтва і його підпорядкування утилітарним законам економіки, стає стандартним, масовим і характеризується невеликим терміном життя. Адорно акцентував увагу на тому, що популярна культура - це не стихійне вираження народу, а індустрія, заточена на отримання вигоди. Популярна культура забирає нашу свободу і примушує нас пристосовуватися до її потреб, на чолі яких стоїть певна вигода. Однак культурна індустрія є не тільки економічною трансформацією мистецтва, вона ще несе з собою певну духовну спрямованість. Мистецтво несе з собою ідеологію - тобто масове, гомогенне свідомість, яка угодна політичній або олігархічній еліті суспільства. Так Теодор Адорно зазначав: «У капіталістичному суспільстві розвага є продовженням роботи» [3].

Крім цього, Теодор Адорно і його сподвижники вважали, що сучасна масова культура - від рекламної продукції до кінематографа - не несе ціннісних орієнтирів, а виконує тільки розважальну роль, і сприймається некритично, як товар споживання. Індустрія культури породжує хибні потреби, знищуючи унікальність особистості і перетворюючи людину в споживача, байдужого до світу і свого життя.

Секція: Харчових технологій, легкої промисловості і дизайну

Щоб протистояти тотальному гніту масової культури, Адорно пропонує мислити критично, самостійно пізнавати реальність і не приймати сформований культурною індустрією ідеал [3].

Таким чином, заслуга Теодор Адорно, як представника «Франкфуртської школи» полягає в тому, що вперше було порушено питання індустріалізації культури, що сприяло народженню критичних наукових течій, зокрема, спрямованих проти емпірико - функціоналістичного підходу до вивчення ЗМІ, що ставив на чільне місце ефективність передачі інформації.

Родоначальником теорії культурної індустрії можна вважати німецького філософа, представника помірною марксизму, Вальтера Беняміна. Незважаючи на те, що він ніколи не вживав це словосполучення, він першим зацікавився серійним виробництвом продуктів мистецтва і його впливом на сприйняття твору мистецтва. У своїй книзі «Произведение искусства в эпоху его технической воспроизводимости» Бенямін аналізує трансформацію творів мистецтва як фізичних об'єктів в контексті розвитку технологій створення культурних явищ і акцентує увагу на тому, що механічне відтворення шедевра радикальним чином змінює його соціальну функцію. На його думку твору мистецтво стало втрачати свою особливу ауру. Місце культурної та ритуальної функції в творах мистецтва зайняли політична, практична і експозиційна функції. Необхідно відзначити, що під «відтворенням» Бенямін має на увазі масове виробництво. Автор зазначає, що сучасне мистецтво розважає, в той час як більш раннє мистецтво вимагало від глядача концентрації і занурення [2].

Як приклад можна привести театр. Так, для того, щоб побачити виставу, глядачеві необхідно прийти в театр, зануритися в навколишній антураж. Сьогодні той же самий спектакль доступний не тільки в театрі, а й у кіно.

Репродукція ж дозволяє сприймати твір мистецтва за рамками доступною оригіналу ситуації. Щодо цього Бенямін писав: «Художня майстерність сценічного актора доносить до публіки сам актор власною персоною; в той же час художня майстерність кіноактора доносить до публіки відповідна апаратура». Дії акторів проходять через ряд «фільтрів». Спочатку це кінокамера, яка дозволяє відобразити лише вдалі дублі. Та ж кінокамера дозволяє вибирати більш вдалі ракурси, виставляючи актора у вигідному світлі. Далі за монтажним столом матеріал, який вважатимуть вдалим, змонтують в готовий фільм.

Отже, на відміну від актора на сцені, у актора кіно є право на помилки, оскільки невдалі дублі можна перезняти. Це дозволяє створити ідеальне твір (чистовий варіант). Але в той же час кіноактор не контактує з публікою і не має можливості скорегувати свою гру в залежності від реакції публіки. Справжність витвору мистецтва - це сукупність усього, що річ здатна нести в собі з моменту створення: від свого матеріального віку до історичної цінності.

Секція: Харчових технологій, легкої промисловості і дизайну

У сприйнятті твору мистецтва можливі різні аспекти, серед яких виділяються два полюси: акцент на твір мистецтва; акцент на експозиційну цінність [1].

На думку Беньяміна, чим сильніше втрата цінності будь-якого мистецтва, тим менше його критикують глядачі і критики. І навпаки, чим більше ново мистецтво, тим з більшою відразою воно піддається критиці. З точки зору Беньяміна, масове відтворення мистецтва є ознакою емансипації мас, які відтепер можуть брати участь у культурному житті суспільства. Відбувається свого роду демократизація споживання продуктів мистецтва [2].

Таким чином, масова культура - це символічний маркер сучасного світу, який відображає особливості світогляду і менталітету, ідеалів, ціннісних орієнтацій і моделей поведінки суспільства.

Сьогодні культурні продукти маскульту, з одного боку, стали більш індивідуальними, диференційованими, з претензією на якість і глибокий сенс. Так, твори масової культури створюються в основному в рамках професійної творчості: музику пишуть професійні композитори, сценарії фільмів - професійні літератори, рекламу створюють професійні дизайнери.

З іншого боку - мають глобальний, мінливий і подрібнений характер, затуплена таким чином здатність людей і готовність сприймати твори мистецтва як єдині, складні об'єкти.

Таким чином, масова культура - це феномен сучасності, яка надає людині достаток символічних форм, образів та інформації, але при цьому їй притаманні формалізм і шаблонність.

Список літератури:

1. Гершкович З. И. Парадоксы «массовой культуры» и современная идеологическая борьба. М., 2003.
2. «Произведение искусства в эпоху его технической воспроизводимости» <https://forlit.philol.msu.ru/lib-ru/benjamin1-ru>
3. «Эстетическая теория» <http://yanko.lib.ru/books/cultur/adorno-asthetische-theorie.htm>